

моменту її фактичного затримання. Першим пілотним відділом по запровадженню даної системи стане Шевченківський ВП ДВП у Дніпропетровській області. А найближчим часом дана система працює у 20 територіальних відділах НП з 9 областей України.

Список бібліографічних посилань: 1. Оцінка ефективності функціонування інституту службових осіб, відповідальних за перебування затриманих, як механізму попередження неналежного поводження в діяльності поліції : аналіт. звіт / авт. кол.: Ю. Белоусов, С. Швець, В. Чупров, 3. Швець, О. Бондаренко. Київ : Фенікс, 2017. 64 с. URL: <http://ecpl.com.ua/wp-content/uploads/2017/07/Sluzhbovi-osoby-vidpovidalni-za-zatrymanyh-1.pdf> (дата звернення: 25.09.2019). 2. Custody Records: система, яка змінює обличчя кримінальної юстиції // Експертний центр з прав людини : сайт. 04.09.2019. URL: <http://ecpl.com.ua/news/15460/> (дата звернення: 25.09.2019).

Одержано 27.09.2019

УДК 343.1(477)

Сергій Анатолійович ЧИЖ,

*заступник начальника – начальник слідчого управління
ГУНП в Харківській області*

ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЧИННОГО КПК УКРАЇНИ В ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

Я хочу привітати учасників науково-практичної конференції, оскільки мені приємно, що вона проходить в навчальному закладі, який я закінчив та й на сьогодні підтримую постійний зв'язок.

У цьому році виповнилось сім років з дня вступу в чинну дію КПК України, який було прийнято в 2012 році. Я хочу підтримати наукові думки вчених ХНУВС про те, що при розгляді питань щодо його актуальності мають місце різновекторні погляди на новели чинного КПК України. Однак все ж таки з об'єктивної сторони слід розцінювати їх як позитив як в теоретичному, так і в практичному значенні в цілому. Слід наголосити, що окремі позитивні пропозиції щодо вдосконалення КПК України 1960 року не находили на той історичний час своєї належної реалізації та підтримки результатів багатьох досліджень і наукових вивчень та великої кількості пропозицій учених, а також практиків з підрозділів досудового розслідування. Однак, за визначенням вченого Г. І. Сисоєка, прийняття чинного КПК України в 2012 році не в повній мірі виправдало всі ті сподівання, що було покладено на нього. Окремі його

положення потребують більш чіткого визначення. В ході досліджень встановлено суперечності, а деякі з них взагалі не відповідають вимогам сьогодення [1, с. 144]. Вказану тезу я повністю підтримую, оскільки вона відповідає реаліям правозастосовної діяльності на сьогодні. Слід наголосити, про те що неузгодженість та неврегульованість окремих положень КПК України призводить у практичній діяльності до порушень слідчими та іншими посадовими особами певних його норм, що обмежує або не забезпечує ефективного захисту прав свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. З цього приводу слід навести наукову позицію С. С. Безрукова про те, що недостатня визначеність окремих та оціночних термінів, багатозначність, неконкретизованість їх змісту, і, як правило, відсутність в КПК України вказівок на те, як їх слід розуміти, змушують правозастосовця розшифровувати зміст таких приписів на власний розсуд, при цьому вкладати в нього певний сенс, відповідний особистим уявленням [2, с. 4]. З цим не можна не погодитись, оскільки на практиці окремі кримінальні провадження «ламаються» у судових інстанціях. Щодо приведення до однастайного розуміння та удосконалення понять у КПК України слід навести позицію також І. А. Тітко, про те, що значний масив кримінальних процесуальних понять оцінного характеру міститься в імплементованих Україною міжнародних актах загальносвітового і європейського значення [3, с. 22], що слід підтримати, однак законодавцем ще не усунуті наявні розбіжності. Зокрема це стосується забезпечення прав, свобод та законних інтересів особи, які навіть після підписання низки міжнародно-правових договорів і прийняття КПК України у 2012 році, не знайшли свого пропорційного закріплення і знову таки зорієнтовані в своїй більшості на захист насамперед підозрюваного, обвинуваченого, оминаючи порушені права насамперед потерпілого. У зв'язку з цим, Так, існуюча система протидії злочинності і чинного КПК України, практично позбавлена засобів, які б були спрямовані на мінімізацію шкоди, яка завдається потерпілому в ході вчинення злочину. Так, побудовано законодавство, що на першому плані залишається питання забезпечення прав особі, якій оголошено про підозру, або щодо якої складено обвинувальний акт. Таким чином, потерпілий за існуючих об'єктивних чи суб'єктивних причин, в певних випадках, наприклад, не має можливості в достатній мірі користуватися правовою допомогою, зокрема безоплатною, та швидко і ефективно відновити порушені свої права та законні інтереси [4, с. 154]. Вказане слід підтримати, оскільки такі недоліки не дають змогу в повному обсязі та справедливо реалізувати на

практиці таку засаду кримінального процесу, як змагальність, незважаючи на те, що реалізація права на правничу допомогу заснована на дотриманні засад рівності всіх перед законом. Дане положення є нормою прямої дії, тому, що закріплено в ст. 59 Конституції України та в ст. 10 КПК України. З цих питань я хочу навести наукову позицію В. І. Лафитського про те, що, що конституційні права і свободи є одним із факторів, що стримує нас від деспотизму, а на сучасному етапі розвитку дане питання є надзвичайно актуальним, так само як і необхідність підвищення рівня гарантованості правового положення особи [5, с. 79–85], оскільки ми повинні не допускати у кримінальному провадженні репресивних нахилів з недоліків історичного минулого.

Не зважаючи на наявність певних проблемних і неузгоджених питань, чинний КПК України все ж таки діє, але вимагає переосмислення його положень, як в теоретичному, так і в прикладному значенні, врахування різних наукових позицій вчених і пропозицій працівників практичних підрозділів які я особисто підтримую та напрацювання необхідних рекомендацій щодо його удосконалення, зокрема: 1) удосконалити понятійний апарат окремих положень КПК України щодо уточнення, розширення і конкретизації визначень суттєвих для кримінального провадження і судочинства та на законодавчому рівні закріпити їх; 2) провести наукові дослідження, розробки, удосконалення і узгодження з понятійним апаратом чинного КПК України визначень та положень які ще не знайшли свого законодавчого в інших галузях права: у законодавстві про кримінальну відповідальність, криміналістиці, оперативно-розшуковій діяльності, судовій медицині і психіатрії та інших; 3) концептуально законодавчо закріпити, усунути прогалини і неузгодженості між положеннями чинного КПК України та Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», міжвідомчими і відомчими нормативно-правовими актами, що стосуються організації і проведення оперативно-розшукових заходів і негласних слідчих (розшукових) дій та координації і взаємодії із вказаних та інших питань з підрозділами досудового розслідування та іншими, як в межах Національної поліції, так і з іншими відомствами, що на сьогодні не дає ефективно і в повному обсязі та ефективно використовувати можливості оперативно-розшукових підрозділів у питаннях протидії кримінальним правопорушенням та на досудовому розслідуванні; 4) привести норми Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII до положень чинного КПК України та внесення відповідних змін і доповнень до них; 5) прийняти нормативно-правові акти Національної

поліції України з питань запровадження органів дізнання, визначити такого учасника кримінального провадження як дізнавач, керівника органу дізнання, їх підпорядкованість та інших питань; 6) прийняти доповнення до чинного КПК України в частині організації і процесуальної регламентації діяльності слідчих та слідчо-оперативних груп, у тому числі міжвідомчих та нормативно-правових актів із вказаних питань; 7) внести зміни і доповнення у чинний КПК України щодо пропорційності положень захисту прав, свобод і законних інтересів як сторони захисту, так і сторони обвинувачення, зокрема потерпілого, свідка, інших учасників кримінального провадження і підозрюваного, обвинуваченого та привести у відповідність з цим інші закони і нормативно-правові акти, що буде відповідати реалізації у повному обсязі засади змагальності та вимогам міжнародно-правових актів, підписаних і імplementованих в Україні; 8) у зв'язку з реформою адміністративно-територіального устрою в країні і Національної поліції та системи правоохоронних органів України привести у відповідність до цього їх структуру і внести відповідні зміни до чинного КПК України та у інші закони і нормативно-правові акти питання щодо територіальної юрисдикції органів досудового розслідування, прокуратури і судів, зокрема поновити структуру і діяльність підрозділів транспортної поліції; 9) внести доповнення в чинний КПК України щодо більш чіткого визначення статусу понятого у кримінальному судочинстві, а також питання щодо встановлення слідчим у кримінальному провадженні причин і умов, що сприяли вчиненню злочину (останні завдання в наказах Національної поліції і Генеральної прокуратури України нормативно закріплено); 10) на законодавчому рівні розширити статус і повноваження слідчого, зокрема надавши йому повноваження: при прийнятті рішень (узгодивши з прокурором) щодо застосування запобіжних заходів «особистого зобов'язання» і «особистої поруки», здійснення приводу, тимчасового доступу до речей і документів, вилучення речей і документів, що можуть бути визнані речовими доказами у кримінальному провадженні та ін.; 11) привести до відповідності положення чинного КПК України, іншого законодавства і нормативно-правових актів України між собою та з підписаними і узгодженими міжнародно-правовими актами.

Вказане, на мою думку, буде сприяти удосконаленню чинного КПК України і вимогам Європейського Союзу, міжнародно-правовим актам, удосконаленню та підвищенню ефективності діяльності підрозділів досудового розслідування та Національної поліції України в цілому, органів прокуратури і суду України і надасть

можливість забезпечити і реалізувати рівність прав, свобод і законних інтересів особи у кримінальному судочинстві на теренах України від кримінальних правопорушень. Втім, підняті питання не є остаточними і підлягають окремому дослідженню або науковому вивченню. Пропоную учасникам науково-практичної конференції прийняти участь у обговоренні піднятих питань та наданих пропозицій.

Список бібліографічних посилань: 1. Сисоєнко Г. І. Затримання особи у кримінальному провадженні. *Вісник академії адвокатури України*. 2015. Т. 12, ч. 1 (32). С. 144–150. 2. Безруков С. С. Оценочные понятия и термины в уголовно-процессуальном законодательстве : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Омск, 2001. 220 с. 3. Тітко І. А. Оцінні поняття у кримінально-процесуальному праві України : монографія. Харків : Право, 2010. 216 с. 4. Панькевич В. М. Заходи попередження правопорушень як механізм формування надійної особистості. *Вісник академії адвокатури України*. 2015. Т. 12, ч. 1 (32). С. 151–161. 5. Лафитский В. И. Сумерки права: семь грехов правотворчества. *Адвокат*. 2006. № 2. С. 70–86.

Одержано 19.10.2019

УДК 343.132

Руслан Павлович ЧИЧА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0003-3267-2840>

ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ: ОСТАННІ ЗМІНИ ДО КПК УКРАЇНИ

Процедура призначення та проведення експертиз у кримінальному судочинстві України за останні роки неодноразово зазнавала суттєвих змін.

Так, з 16.03.2018 року діяли зміни до Кримінального процесуального кодексу України, щодо порядку залучення експерта на стадії досудового розслідування, у редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 року, які передбачали, що експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, за дорученням слідчого судді чи суду, наданим за клопотанням сторони кримінального провадження або, якщо для з'ясування обставин, що мають